

УДК 796:001

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.2.5>

Т. В. МАКСИМЧУК

викладач іноземної мови,

Відокремлений структурний підрозділ «Технічний фаховий коледж

Луцького національного технічного університету», м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: maksymchuktv@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-6086-4236>

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ

У статті досліджено розвиток іншомовної лексичної компетенції студентів у рамках соціокультурного підходу. Він розглядає принципи та переваги використання соціокультурного підходу в мовній освіті та його наслідки для вдосконалення мовних навичок студентів. Стаття досліджує значення вивчення іноземної мови в контексті соціокультурних особливостей, роль взаємодії з культурою в процесі засвоєння лексичного матеріалу, а також методи та стратегії, спрямовані на активне використання мови в різних ситуаціях. Аналізуючи різні аспекти вивчення мови, включаючи засвоєння словникового запасу в культурному контексті, активне використання мови в різноманітних соціокультурних умовах і розуміння культурних нюансів і етикету, стаття пропонує стратегії для покращення якості викладання мови та сприяння володінню мовою студентів у міжнародне середовище.

Формування іншомовної лексичної компетентності студентів у контексті соціокультурного підходу – це процес, що враховує не лише мовні аспекти, але й соціокультурний контекст, в якому використовується мова. Соціокультурний підхід до навчання мови передбачає вивчення мови в контексті її використання в конкретній соціокультурній ситуації, враховуючи культурні особливості, традиції, норми поведінки та взаємодії людей. Це підходить особливо добре для формування іншомовної лексичної компетентності студентів, оскільки дозволяє їм не лише опанувати словниковий запас, але і розуміти відтінки значень слів, їхнє вживання та адекватно реагувати в конкретних мовних ситуаціях.

Висновки, представлені в цій статті, пропонують ідеї, корисні для викладачів іноземної мови та дослідників, які цікавляться мовною педагогікою та міжкультурною комунікацією.

Ключові слова: лексична компетентність, соціокультурний підхід, контекст, міжкультурне спілкування, навчальний процес.

Постановка проблеми. Вивчення іноземних мов у сучасному світі набуває все більшої важливості в контексті глобалізації та міжнародного спілкування. Однак, для досягнення успішного володіння іноземною мовою необхідно не лише знати слова та граматику, але і розуміти їх використання в конкретних соціокультурних контекстах. У цьому контексті, соціокультурний підхід до навчання мови набуває особливого значення.

Соціокультурний підхід передбачає вивчення мови в контексті її використання в конкретній соціокультурній ситуації, враховуючи культурні особливості, традиції та норми взаємодії людей. Це підходить особливо добре для формування іншомовної лексичної компетентності студентів, оскільки дозволяє їм не лише опанувати словниковий запас, але і розуміти відтінки значень слів, їхнє вживання та адекватно реагувати в конкретних мовних ситуаціях.

Результати та дискусії. Перш за все, формування іншомовної лексичної компетентності у контексті соціокультурного підходу передбачає вивчення слів та виразів у зв'язку з конкретними соціокультурними ситуаціями. Наприклад, для студентів, які вивчають англійську мову, важливо не лише знати слова для опису різних предметів, але і вміти використовувати їх у зв'язку з певними аспектами англійської культури, такими як традиції, свята, щоденний спосіб життя.

Далі, активне використання мови в різних соціокультурних контекстах є ключовим для успішного формування лексичної компетентності. Студентам слід мати можливість використовувати вивчену лексику у різних ситуаціях, таких як ділові зустрічі, побутове спілкування або культурні заходи. Це дозволяє їм набути практичного досвіду використання мови та розуміти її важливість у взаємодії з представниками інших культур.

Крім того, вивчення культурних нюансів та етикету є невід'ємною частиною формування іншомовної лексичної компетентності. Студентам необхідно розуміти культурні особливості, які впливають на вживання мови, такі як правила ввічливості, національні традиції та нюанси міжособистісних відносин.

Саме формування іншомовної лексичної компетентності студентів у контексті соціокультурного підходу відкриває перед ними широкі можливості для розвитку мовних навичок та взаєморозуміння в міжнародному середовищі. Цей підхід допомагає студентам не лише вивчати мову, але й розуміти її важливість у культурному контексті, що є важливим аспектом їхньої освіти та професійного розвитку.

Формування іншомовної лексичної компетентності студентів у контексті соціокультурного підходу – це процес, що враховує не лише мовні аспекти, але й соціокультурний контекст, в якому використовується мова.

Н. Мельник стверджує, що іншомовна компетентність – це інтегративний феномен, який об'єднує в собі цілу низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок, котрі забезпечують успішність здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних ситуаціях спілкування. Для того, щоб оволодіти цією компетентністю людина повинна усвідомити й засвоїти мовні норми, що склалися історично в фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці, а також вміти адекватно застосовувати вивчені правила в усіх видах людської діяльності, які вимагають використання певної іноземної мови. Авторка також уточняє, що зазначена компетентність проявляється насамперед в уміннях людини адекватно, доречно та практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях, виражаючи свої думки, наміри, прохання за допомогою різноманітних мовних, позамовних (міміка, жести, рухи) та інтонаційних засобів виразності мовлення [Мельник].

У контексті соціокультурного підходу до вивчення іноземних мов, формування іншомовної лексичної компетентності студентів може включати наступні етапи:

Свідоме ознайомлення з культурним контекстом: Студенти знайомляться з культурними особливостями країни мови, яку вони вивчають. Це

може включати вивчення традицій, звичаїв, історії, літератури та інших аспектів культури.

Вивчення лексичних одиниць у реальних контекстах: Студенти вивчають нові слова та вирази, спираючись на конкретні ситуації з життя країни мови. Це допомагає їм зрозуміти не лише значення слів, але й їх вживання та конотації.

Активне використання мови в різних контекстах: Студенти залучаються до активного спілкування в іноземній мові, яке моделює реальні ситуації. Це допомагає їм закріпити та розвинути лексичні навички, а також навчитися використовувати мову в різних комунікативних ситуаціях.

Вивчення культурних нюансів та міжкультурне розуміння: Студенти досліджують різноманітні культурні аспекти та вивчають, як вони впливають на вживання мови. Це включає розуміння культурних конвенцій, етикету та норм спілкування.

Постійне вдосконалення: Формування іншомовної лексичної компетентності – це процес, який вимагає постійного вдосконалення та практики. Студенти повинні продовжувати розширювати свій словниковий запас та вдосконалювати свої навички використання мови протягом всього навчання.

Спираючись на все вищеописане, можна виділити наступні практики та методи формування іншомовної лексичної компетентності студентів у контексті соціокультурного підходу:

Стимулювання культурної іммерсії: Імерсивність – це унікальна властивість середовища культурної практики, що є системним самоорганізованим конструктором, наділена властивостями глибинного занурення, присутності в ньому суб'єкта, інтерактивності, внутрішньосуб'єктної просторової локалізації, когнітивного доступу, насиченості, пластичності та цілісності [Губернатор]. Тобто, організація мовних і культурних імерсивних програм, наприклад, стажування в країнах, де говорять мовою, що вивчається, або участь у міжнародних проектах та обмінах. Це дозволяє студентам зануритися в мовне та культурне середовище, де вони мають можливість вживати свої знання на практиці.

Використання аутентичних матеріалів: Включення до навчального процесу аутентичних матеріалів, таких як тексти, аудіо- та відеоматеріали, які відображають реальні ситуації

використання мови в різних культурних контекстах. На думку В. Теляшенко текст виступає «як основна комунікативна одиниця, яку використовує людина в мовленнєвій діяльності» [Теляшенко]. Якщо, наприклад, на початковому етапі вивчення англійської мови більш продуктивно й зацікавлено опрацьовують термінологію текстів науково-популярного стилю. То студенти старшокурсники, у яких уже сформована предметно-понятійна база і які знають ці терміни на рідній мові, самостійно опрацьовують термінологію з автентичних наукових текстів. Такий вид «ознайомлювального» або «пошукового» читання необхідний студентам для підготовки до написання рефератів, доповідей, статей, а також і для майбутнього професійного зростання та поглиблення знань з фаху [Чередніченко, Шапран, Куниця].

Підтримка інтеркультурного спілкування: Організація міжкультурних заходів, обмінів досвідом, спільних проектів з представниками інших культур для сприяння взаєморозумінню та вивченню культурних особливостей. Інтеркультурне навчання та міжкультурна комунікація мають бути суттєвою складовою частиною занять з іноземної мови в закладах освіти усіх рівнів [Тарасенко].

Інтеграція культурологічних знань: Поєднання вивчення мови з культурологічними аспектами, такими як історія, література, мистецтво, що допомагає студентам отримати більше уявлення про культурний контекст мови. Навчання іноземної мови як засобу спілкування – дуже складний процес, адже, крім знання мови, варто засвоїти особливості культури спілкування, правила етикету, невербальні форми вираження представників країни, що вивчається. Крім того, до основних компонентів будь-якої іноземної культури належать традиції, обряди, побутова культура, повсякденне поведінка, національні картини світу, які відображають специфіку сприйняття навколишнього світу, художня культура як елементи етнографії та етнології [Lurhanko-Kovachuk, Varha, Morhun].

Розвиток міжкультурної чутливості: Зосередження на розвитку в студентів вміння розуміти та поважати різноманітність культур та перспектив, що сприяє сприйняттю іноземної лексики в більш широкому контексті. Тож,

відбувається діалог національних культур, який сприяє розвитку науковотехнічного прогресу, активізації міжнародних контактів та обміну у різних сферах¹. Забезпечення такого міжкультурного діалогу може бути реалізованим через підготовку професійно мобільних фахівців, спроможних, завдяки володінню іноземною мовою, зорієнтуватися як у своїй, так і у суміжних галузях на світовому рівні.

Формування вміння аналізувати культурні стереотипи та уявлення: Стимулювання критичного мислення стосовно культурних уявлень та стереотипів, що допомагає уникати неправильного розуміння та використання мови. Тобто, критично мисляча людина розуміє критерії у зв'язку із контекстом їх використання і допускає інші альтернативи, що відповідають ситуації [Кроуфорд та ін.].

Такі методи спільно сприяють формуванню іншомовної лексичної компетентності студентів, роблячи навчання мови більш цікавим, ефективним та контекстуалізованим.

Висновки. У цій статті було досліджено процес формування іншомовної лексичної компетентності студентів у контексті соціокультурного підходу. На основі аналізу сучасних підходів до викладання іноземних мов та врахування соціокультурних аспектів мовної освіти, ми зробили такі висновки:

Значення соціокультурного підходу. Використання соціокультурного підходу є важливим у формуванні іншомовної лексичної компетентності студентів. Цей підхід дозволяє студентам отримати не лише знання словникового запасу та граматики, а й розуміння мовних виразів у різних культурних контекстах.

Вивчення мови в культурному контексті. Важливим аспектом формування лексичної компетентності є вивчення мови в контексті культури та суспільства, де вона використовується. Це дозволяє студентам краще розуміти значення та вживання мовних одиниць.

Активне використання мови в різних соціокультурних ситуаціях. Сприяння активному використанню мови в різних соціокультурних ситуаціях є важливим для розвитку лексичної компетентності. Це дозволяє студентам навчатися адаптувати своє мовлення до різних комунікативних ситуацій.

¹ What Is Intercultural Communication: Learning New Styles [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.uopeople.edu/blog/what-is-interculturalcommunication/>

Розуміння культурних нюансів та етикету. Окрім знання мови, студентам важливо розуміти культурні нюанси та етикет, пов'язані з вживанням мови. Це сприяє побудові успішних міжкультурних комунікацій та розвитку лексичної компетентності.

В цілому, соціокультурний підхід до формування іншомовної лексичної компетентності студентів виявляється дієвим та значущим

у сучасній мовній освіті. Його впровадження сприяє не лише розвитку мовних навичок, а й формуванню культурної компетентності та міжкультурного розуміння. Отже, соціокультурний підхід до формування іншомовної лексичної компетентності студентів є не лише ефективним методом навчання мови, але й важливим елементом розвитку їхньої культурної компетентності та міжкультурного розуміння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алан Кроуфорд, Е. Венди Саул, Самуел Метьюз, Джеймс Макінстер. Технології розвитку критичного мислення учнів. Адаптований переклад з англ. / Алан Кроуфорд, Е. Венди Саул, Самуел Метьюз, Джеймс Макінстер ; за заг. ред. Олени Пометун, 2006 р.
2. Губернатор, О. Прояви імерсивності в сучасних культурних практиках. *Питання культурології.*, 2003. Вип. 41. С. 89–99. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.41.2023.276696>
3. Мельник Н. І. Іншомовна компетентність як пріоритетний напрям у змісті професійної підготовки педагогів у країнах Європи. *Іншомовна освіта педагога: виклики, проблеми, перспективи* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2015. С. 201–207.
4. Тарасенко М.Р. Підготовка школярів до міжкультурної взаємодії в контексті нової освітньої парадигми. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські практики міжкультурного діалогу в освіті»*, Київ, 15 – 16 грудня 2021 року. С. 266–269.
5. Теляшенко, В. Професійно орієнтоване навчання студентів іноземної мови в немовному вузі. *Актуальні питання навчання іншомовної комунікації у вищих навчальних закладах*. Харків : Магістр, 2003. С. 78–81.
6. Чередніченко, Г., Шапран, Л. та Куниця, Л. Методика навчання іншомовного професійно-орієнтованого читання студентів немовних вищих навчальних закладів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2010. Вип. 17. С. 150–157.
7. Lypchanko-Kovachyk O., Varha L., Morhun I. Country studies as a basis for intercultural communication. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 68, Т. 1. С. 86–89.
8. What Is Intercultural Communication: Learning New Styles [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.uopeople.edu/blog/what-is-interculturalcommunication/>

REFERENCES

1. Alan Crawford, E. Wendy Saul, Samuel Matthews, James McInster. Technologies for the development of students' critical thinking. Adapted translation from English. / Alan Crawford, E. Wendy Saul, Samuel Matthews, James McInster; in general ed. Olena Pometun, 2006.
2. Governor, O. (2003). Manifestations of immersiveness in modern cultural practices. *Issues of culture*. Vol. 41. P. 89–99. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.41.2023.276696>
3. Melnyk, N. I. (2015). Foreign language competence as a priority direction in the content of professional training of teachers in European countries. *Foreign language teacher education: challenges, problems, prospects* : Mater. International conf. Kyiv, 2015. P. 201–207.
4. Tarasenko, M. R. (2015). Preparation of schoolchildren for intercultural interaction in the context of the new educational paradigm. Materials of the International Conference «*European Practices of Intercultural Dialogue in Education*», Kyiv, December 15–16, 2021. P. 266–269.
5. Telyashenko, V. (2003). Professionally oriented training of foreign language students in a non-speaking university. Current issues of teaching foreign language communication in higher educational institutions. Kharkiv : Magister, P. 78–81.
6. Cherednichenko, G., Shapran, L. and Kunytsia, L. (2010). Methodology of teaching foreign-language professionally oriented reading to students of non-native higher educational institutions. *Teaching languages in higher education institutions*. Issue 17. P. 150–157.
7. Lypchanko-Kovachyk, O., Varha, L., Morhun, I. (2020). Country studies as a basis for intercultural communication. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*. No. 68, T. 1. P. 86–89.
8. What Is Intercultural Communication: Learning New Styles [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.uopeople.edu/blog/what-is-interculturalcommunication/>

T. V. MAKSYMCHUK

Foreign Language Lecturer,

Separate Structural Unit “Technical Vocational College

Lutsk National Technical University”, Lutsk, Ukraine

E-mail: maksymchuktv@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-6086-4236>

FORMATION OF STUDENTS’ FOREIGN LANGUAGE LEXICAL COMPETENCE IN THE CONTEXT OF THE SOCIO-CULTURAL APPROACH

The article examines the development of students’ foreign language lexical competence within the framework of a sociocultural approach. It examines the principles and benefits of using a sociocultural approach in language education and its implications for improving students’ language skills. The article examines the importance of learning a foreign language in the context of socio-cultural features, the role of interaction with culture in the process of assimilating lexical material, as well as methods and strategies aimed at active use of the language in various situations. Analyzing various aspects of language learning, including the acquisition of vocabulary in a cultural context, the active use of language in a variety of sociocultural settings, and the understanding of cultural nuances and etiquette, the article suggests strategies for improving the quality of language teaching and promoting students’ language proficiency in an international environment.

The formation of students’ foreign language lexical competence in the context of a sociocultural approach is a process that takes into account not only linguistic aspects, but also the sociocultural context in which the language is used. The sociocultural approach to language learning involves learning the language in the context of its use in a specific sociocultural situation, taking into account cultural features, traditions, norms of behavior and human interaction. This is particularly suitable for the formation of students’ foreign language lexical competence, as it allows them not only to master vocabulary, but also to understand the nuances of word meanings, their use, and to respond adequately in specific language situations.

The findings presented in this article offer insights useful to foreign language teachers and researchers interested in language pedagogy and intercultural communication.

Key words: lexical competence, sociocultural approach, context, intercultural communication, educational process.